

ДЕНОТАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КНИГИ ТІМОТІ СНАЙДЕРА «ON TYRANNY: TWENTY LESSONS FROM THE TWENTIETH CENTURY»

Книга відомого американського історика Тімоті Снайдера «On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century» (2017) є особливо актуальною та важливою в контексті нашого сьогодення. У 2022 році українською мовою видано графічну адаптацію цієї книги з ілюстраціями Нори Круг «Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття». Переклад з англійської здійснено Олесею Камишниковою.

Метою нашої розвідки є аналіз денотативних трансформацій на лексичному рівні, що представляють собою «словникові відповідники лексем, що отримують в мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення» [1, с. 461]. Денотативні перетворення є одними з найчастотніших та допомагають досягти функціонально-комунікативної еквівалентності текстів оригіналу та перекладу.

Книга Тімоті Снайдера «Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття» складається із двадцяти розділів, назви яких є лаконічними реченнями у наказовому способі. Спосіб дієслів збережено й у перекладі. З-поміж денотативних лексичних перетворень перекладачка часто вдається до синонімічних заміन: «*Do not obey in advance*» [4, р. 6] // «*Не коріться завчасно*» [2, с. 6], «*Defend institutions*» [4, р. 6] // «*Захищайте інституції*» [2, с. 6]. У наведених фрагментах використано повні та часткові синоніми-еквіваленти: *obey* – *корітись*, *defend* – *захищати*, *institutions* – *інституції*. Слід зауважити, що у перекладі поєднуються трансформації на різних рівнях. Зокрема у першому фрагменті використано перетворення з прагматичним компонентом, що полягає у «зміні форми та змісту одиниць у тексті, текстових фрагментів з метою збалансування прагматичного впливу перекладу на свого читача» [1, с. 467]: ідіому оригіналу *in advance* – «before the time that is expected; before something happens» [3], перекладено прислівником *завчасно*.

Використовуються гіперонімічні заміни (генералізація): «*Learn from peers in other countries*» [4, р. 7] // «*Учіться в людей з інших країн*» [2, с. 7]. Видове поняття – іменник оригіналу *peer* зі значенням «a person who is the same age or who has the same social status as you» [3], який вжито у множині, у перекладі замінено родовим поняттям – *люди*.

Протилежними до гіперонімічних перетворень є гіпонімічні (конкретизація): «*In times like these, individuals think ahead about what a more repressive government will want ...*» [4, р. 8] // «*У часи наближення авторитаризму люди вгадують наперед, чого вимагатиме репресивний режим ...*» [2, с. 8]. Замість лексеми із загальним значенням *these* – «used to refer to

something/somebody that has already been mentioned» [3], вжито конкретизуюче словосполучення – *наближення авторитаризму*.

Трансформації на основі метонімічного переходу часто використовуються при здійсненні перекладу: «... *the SS took the initiative to devise the methods of mass killing without orders to do so*» [4, р. 10] // «... *члени СС із власної ініціативи, без наказу згори, взялися розробляти методи масового вбивства*» [2, с. 10]. Метонімічний перехід у цьому фрагменті ґрунтується на зв'язках організації та осіб, пов'язаних із нею: *the SS – члени СС*.

До метафоричної трансформації перекладачка вдається у наступному фрагменті: «... *that they would be applying an electrical shock to other participants in an experiment about learning*» [4, р. 11] // «... *що вони битимуть електричним струмом інших учасників експерименту, який присвячено навчанню*» [2, с. 11]. В оригіналі дієслово *apply* вжито у прямому значенні «to use something or make something work in a particular situation» [3]. У перекладі його замінено дієсловом *бити* у переносному значенні, що є метафоризацією – заміною неметафори метафорою.

Використання денотативних трансформацій є важливою складовою процесу перекладу. Вони допомагають якнайточніше передати зміст оригіналу, у залежності від контексту – конкретизувати чи узагальнити значення лексем оригіналу. В українському перекладі графічної адаптації книги Тімоті Снайдера «Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття» використовуються такі денотативні трансформації як синонімічні заміни, гіперонімічні та гіпонімічні перетворення, метафоричні заміни, які допомагають досягти функціонально-комунікативної еквівалентності текстів оригіналу та перекладу.

Література:

1. Селіванова О. О. *Світ свідомості в мові*. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
2. Снайдер Т., Круг Н. *Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття*. Графічна адаптація / Пер. з англ. О. Камишникової. Львів, Київ : Човен, Видавництво, 2022. 128 с.
3. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (Дата звернення: 08.04.2022).
4. Snyder T., Krug N. *On Tyranny: Twenty Lessons from the Twentieth Century*. Graphic Edition. Ten Speed Press, 2021. 128 p.